

Vsikd/Vägverkets museum
Jan-Olof Montelius, 0243-750 30
jan-olof.montelius@vv.se
www.vv.se/museum

Datum
2007-11-08

PKörkortets historia i Sverige. En översikt

Det första "körkortet" i Sverige

Följande dokument betraktas som det första utfärdade "körkortet" i Sverige:

"Utdrag ur protokollet, hållet hos Magistraten i Örebro, å Rådhuset, den 26 Maj 1902.

§ 40

S.D. Fabrikören Alfred Hahn ingaf denna ansökning:

'Hos Magistraten i Örebro

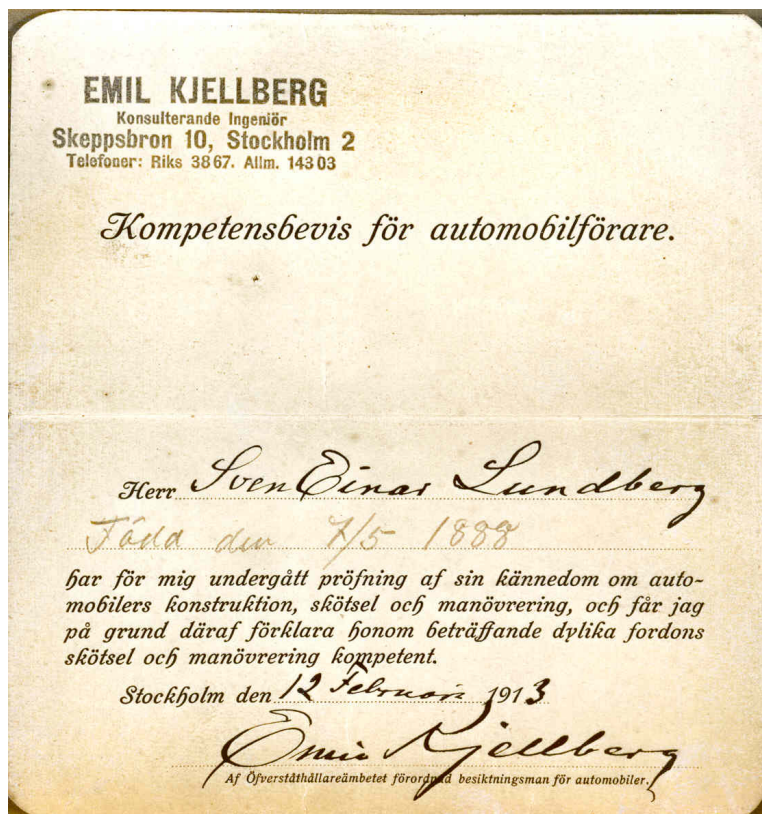
Anhåller undertecknad höfligast om tillstånd att inom staden och omnejd få för egen räkning använda en mindre så kallad Automobilvagn. Örebro den 12 Maj 1902

Wördsamt Alfred Hahn'.

Efter föredragning af ansökningen och sedan sökande upplyst, att maskinen som framdrifva vagnen, eldades med bensin, fann Magistraten skäligt att tillsvidare till ansökningen lemna bifall, under villkor att sökande vid åkningen, (som ej finge ega rum å torgdagar), [tillagd bisats] iakttaga största försigtighet, att sökanden ställde sig till efterrättelser gällande föreskrifter angående velocipedåkning i staden och att sökanden uppvisade för stadsfiskalen detta protokollsutdrag; Hvilket afsades

In fidem
G Hagberg
Lösen 3 kr"

Körkort 1907-1916

Kompetensbevis, utfärdat 1913. Formuläret var i bruk 1907-1916.
Vägverkets museum, Borlänge.

"Kungl. maj:ts nådiga förordning om automobiltrafik", utfärdades 21.9 1906 och trädde i kraft 1.1. 1907 (SFS 1906:90) stadgar:

12 §.

Automobil må allenast föras af den, som fyllt 18 år och med bevis, utfärdadt af besiktningsman, styrkt sig vara fullt förtrogen med automobils konstruktion, skötsel och manövrering.

Förare vare skyldig att på anmodan af krono- eller polisbetjänt utan onödigt dröjsmål styrka sin behörighet.

"Kompetensbevis för automobilförare" utfärdades åren 1907-1916. Före 1917 fanns ej något centralt fastställt formulär för "körkort". Kompetensbeviset kunde därför variera i sitt utförande.

Exempel på text:

"Kompetensbevis för automobilförare

Herr NN har för mig undergått pröfning af sin kännedom om automobilers konstruktion, skötsel och manövrering, och får jag på grund däraf förklara honom beträffande dylika fordons skötsel och manövrering kompetent.

X-stad den

Af (ex.) Öfverståthållareämbetet (länsstyrelsen) förordnad besiktningsman för automobiler."

Körkort 1917-1923

Körkort, utfärdat 1923. Denna typen av körkort var i bruk 1917-1923. Genom en tilläggsanvisning 1924 skulle någonstans på körkortet ett fotografi klistras in.

Vägverkets museum, Borlänge.

”Körkort för förare av automobil. Jämlig § 12 i kungl. förordning om automobiltrafik den 30 juni 1916”, (SFS 1916:315):

Om automobilförare.

§ 11.

Automobil må allenast föras av den, som därtill innehar gällande tillstånd (körkort).

Dock må den, som utbildar sig till förare, äga företaga övningskörning på den plats och under de närmare villkor, som bestämmas för Stockholm av överståthållarämbetet, för annan stad, där poliskammare finnes, av denna och för övriga städer av magistrat eller, där sådan ej finnes, av stadsstyrelse samt för landet av Konungens befallningshavande.

§ 12.

Mom. 1. Den, som vill erhålla körkort, har att, med angivande av fullständigt namn, ålder, yrke och hemvist, till Konungens befallningshavande i det län, där han är mantalsskriven, insända dels prästbetyg, utvisande att sökanden fyllt 18 år, dels ock bevis av besiktningsman, att sökanden är fullt förtrogen med automobils konstruktion skötsel och manövrering samt äger nödig kännedom om gällande författningsföreskrifter rörande automobiltrafik.

Har sökanden vederbörligen fullgjort vad ovan föreskrivits och föreligga ej skäl, på grund varav han måste anses olämplig att föra automobil, skall körkort för honom utfärdas.

Körkort, vartill formulär fastställes av Konungen, gäller för färd i hela riket.

Mom. 2. Över utfärdade körkort skall Konungens befallningshavande föra anteckning i särskild liggare eller kortregister; och skall därvid för varje körkort antecknas nummer å körkortet och dag för dess utlämnande samt innehavarens namn, födelseår, födelsedag, yrke och hemvist.

Mom. 3. Befinnes förare, vilken ådömts straff för förseelse mot denna förordning eller mot 11 kap. 15 § strafflagen, i vad sistnämnda lagrum avser automobiltrafik, hava vid förseelsens begående förfarit med grov vårdslöshet eller visat likgiltighet för andra människors liv eller egendom, eller föreligga eljest sådana förhållanden, att förare måste anses olämplig att vidare föra automobil, må Konungens befallningshavande, som utfärdat körkortet, återkalla detsamma antingen för viss tid, minst två månader och högst två år, eller ock för alltid.

Beslut, varigenom Konungens befallningshavande återkallat körkort, skall antecknas i den liggare eller det kortregister, varom i mom. 2 förmäles, och genom Konungens befallningshavandes försorg för rikets polismyndigheter kungöras på sätt Konungen förordnar. Det åligger jämväl Konungens befallningshavande i övriga län att i särskild avdelning av liggaren eller kortregistret göra anteckning om dylika beslut, som för polismyndigheterna kungjorts. På enahanda sätt förfares med avseende å beslut, varigenom, efter anförda besvär, återkallelse av körkort upphävts eller ändrats.

Körkortets utseende finns avbildat i SFS 1916:316 "Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse om formulär till körkort för automobilförare m.m." Körkortet var från början inte försedd med foto.

Körkortet fick ett något ändrat utseende genom SFS 1920:628 "Kungl. Maj:ts kungörelse angående ändring i kungörelsen den 30 juni 1916 (n:r 316) om formulär till körkort för automobilförare m.m."

§ 1

Körkort, varom förmäles i § 12 mom. 1 i förordning om automobiltrafik, skall utfärdas i överensstämmelse med vid denna kungörelse fogade formulär och därå befintliga anvisningar.

Blanketter till körkort tillhandahålles efter rekvisition hos registratören i kommunikationsdepartementet.

Denna bestämmelse trädde i kraft 1 januari 1921.

Senare infördes bestämmelse att innehavaren före 1 juli 1924 hos polisen skulle visa upp körkortet och bifoga ett fotografi. (SFS 1923:380).

Körkort 1924-1936

Körkort, utfärdat 1926. Denna typen av körkort var i bruk 1924-1936. Här fanns en speciell ruta för fotografi.
Vägverkets museum, Borlänge.

"Kungl. Maj:ts förordning om motorfordon 15.6 1923" (SFS 1923:281) trädde i kraft 1.1 1924.

Om automobilförare.

§ 13.

Automobil må föras allenast av den som därtill innehar gällande tillstånd (*körkort*).

Utän hinder av vad sålunda stadgas må den, som utbildar sig till förare (*elev*), äga företaga övningskörning å plats och under villkor, som av polismyndigheten i orten bestämmas. Vid dylik övningskörning skall eleven vid förarplatsen åtföljas av lärare, som i § 14 mom. 1 avses; och anses under körningen läraren såsom förare av automobilen.

§ 14.

Mom. 1. Utbildning av elev skall äga rum genom lärare, som innehar gällande körkort för automobil och besitter vana och skicklighet vid körning med sådant fordon.

Är körskola upprättad för meddelande av sådan utbildning, skall skolan stå under ledning av sakkunnig lärare, som är ansvarig för undervisningen. Sådan lärare skall godkännas av länsstyrelsen i det län, dit skolan är förlagd.

Över ansökan om godkännande av lärare skall länsstyrelsen infordra yttrande av den besiktningsman, som enligt vad nedan sägs har att utöva tillsyn över skolan; och må denne genom särskilt prov låta undersöka den föreslagne lärarens kompetens och lämplighet.

2007-11-08

Körskola står under tillsyn av den besiktningsman, som länsstyrelsen förordnar; och äger denne inspektera skolan och meddela de anvisningar för dess verksamhet, som finnas erforderliga.

Länsstyrelsen i det län, dit skolan är förlagd, äger att, i händelse godkänd lärare befunnits oskicklig eller eljest olämplig såsom sådan, återkalla godkännandet. Har sådant återkallande meddelats, utfärdar länsstyrelse därom kungörelse, som intages i tidning i orten.

Envar, som annorledes än i körskola vill såsom yrke bedriva utbildning av elever, skall vara godkänd såsom lärare av länsstyrelsen i det län, där han är mantalsskriven; och skall beträffande sådan verksamhet i tillämpliga delar gälla vad här ovan är stadgat om körskola.

Mom. 2. Elev, som erhållit utbildning till förare och önskar erhålla körkort, skall undergå provning rörande sin kännedom om automobil och körning med sådant fordon hos besiktningsman i det län, där han är mantalsskriven, eller, om han så hellre önskar eller icke är bosatt i riket, hos besiktningsman i det län, där han erhållit sin utbildning. Har han erhållit utbildning utom riket, äger han för provningen vända sig till besiktningsman i det län, där han vistas. Han skall vid provningen förete dels bevis om den undergånga utbildningen, utfärdat av den, som meddelat denna, dels ock åldersbevis och läkarintyg, varom i § 15 mom. 1 a) och b) förmäles.

För provningen skall lämplig automobil tillhandahållas besiktningsmannen; och anses vid sådan provning eleven såsom förare av bilen.

Mom. 3. Befinnes elev, som fyllt 18 år, efter förhör och prov under olika trafikförhållanden, vara väl förtrogen med konstruktionen, skötseln och manövreringen av automobil samt äga nödig kännedom om gällande allmänna föreskrifter rörande trafik med motorfordon och om bestämmelserna i vägtrafikstadgan, ävensom, enligt besiktningsmannens uppfattning, vara lämplig såsom förare, skall besiktningsmannen ofördröjligen meddela eleven bevis, att han inför besiktningsmannen avlagt godkänt prov som förare av automobil. Detta bevis bör angiva den lärare eller körskola, som utbildat eleven samt typen å och arten av drivkraften hos den automobil, med vilken provet ägt rum.

§ 15.

Mom. 1. För erhållande av körkort har elev, som undergått godkänd provning inför besiktningsman, att till länsstyrelsen i det län, där han är mantalsskriven, eller, om han icke är mantalsskriven i riket, till länsstyrelsen i det län, där han för tillfället vistas, insända ansökan därom, med angivande av fullständigt namn, yrke och hemvist samt därvid föga.

a) bevis om sökandens födelseår och födelsedag;

b) intyg av läkare, att sökanden icke lider av sådant lyte, sådan sjukdom eller sådan nedsättning av syn- eller hörsel förmågan, som väsentligen minskar hans förmåga att föra automobil; skolande det anses föreligga erforderlig grad av synskärpa, därest denna, efter korrektion av möjligen förefintliga refraktionsfel, uppgår till minst 0,7 å det ena ögat och minst 0,3 å det andra, samt erforderlig grad av hörsel förmåga, därest åtminstone av det ena örat medelstark viskning väl uppfattas på 4 meters avstånd;

c) bevis av besiktningsman, varom i § 14 mom. 3 förmäles;

d) av sökanden undertecknad, bevitnad uppgift, huruvida han tidigare sökt eller erhållit körkort;

e) intyg, som kan av länsstyrelse godtagas, att sökanden gjort sig känd för nykterhet, ordentlighet och ett hänsynsfullt uppträdande; samt

f) fotografi av sökanden i sådant format, att det lämpligen kan anbringas å körkortet.

Har sökanden vederbörligen fullgjort vad ovan föreskrivits och har han fyllt 18 år, har länsstyrelsen att för honom utfärda körkort, innefattande tillstånd att föra automobil. Där sökanden icke utan användande av glas innehar erforderlig synskärpa, skall å körkortet anmärkas, att han är skyldig att vid framförande av motorfordon bära nödiga glas.

Körkort, vartill formulär fastställes av Konungen, gäller för färd i hela riket. Körkort för automobil berättigar jämväl till förande av motorcykel, varom i § 34 sägs.

Mom. 2. Över utfärdade körkort skall länsstyrelse föra anteckning i liggare eller kortregister; och skall därvid för varje körkort antecknas nummer å körkortet och dag för dess utlämnande samt innehavarens namn, födelseår, födelsedag, yrke och hemvist.

Mom. 3. Befinnes förare hava vid färd med automobil gjort sig skyldig till grov vårdslöshet eller varit berusad eller föreligga eljest sådana förhållanden, att föraren måste anses olämplig att föra automobil, skall den länsstyrelse, som utfärdat körkortet, återkalla detsamma samt därvid förklara, att länsstyrelsen vill, sedan viss tid, minst två månader och högst två år, gått till ända, på ansökan upptaga till provning frågan om utfärdande av nytt körkort.

Har sådan återkallelse skett, åligger det föraren att efter anmaning överlämna körkortet till länsstyrelsen.

Varder, efter anförda besvär, beslutet om återkallelsen upphävt, skall körkortet återställas till föraren.

Ansökan om utfärdande av nytt körkort skall, därest den av länsstyrelsen angivna tid överstiger sex månader, vara åtföljd av handlingar, fränsett åldersbevis, av beskaffenhet, varom i mom. 1 sägs, utfärdade efter det den av länsstyrelsen bestämda tid gått till ända.

Beslut, varigenom länsstyrelse återkallat körkort, skall antecknas i den liggare eller det kortregister, varom i mom. 2 förmåles, och genom länsstyrelsens försorg för rikets polismyndigheter kungöras på sätt Konungen förordnar. Om dylika beslut skall meddelande även intagas i tidning i orten. Beslut, varigenom återkallelse av körkort, efter anförda besvär, upphävts eller ändrats eller varigenom, efter återkallelse, nytt körkort utfärdats, skall likaledes kungöras och meddelas på sätt ovan är stadgat.

Mom. 4. Har förare ådömts straff för förseelse mot denna förordning eller mot 18 kap. 15 § strafflagen eller mot 11 kap. 15 § strafflagen, i vad sistnämnda lagrum avser automobiltrafik, åligger det domstolen att ofördröjligen om utslaget meddela underrättelse till den länsstyrelse, som utfärdat körkortet för föraren.

Denna typ av körkort var i bruk åren 1924 till 1936. På körkortet fanns en särskild plats för foto.

Förnyad kungörelse om körkortets utseende skedde genom SFS 1930:361 "Kungl. Maj:ts kungörelse angående formulär till körkort och trafikort för förare av motorfordon m.m." Det var här endast frågan om en ändring av datum för motorfordonsförordningen.

Körkort 1937-1973(1976)

Körkort, utfärdat 1947. Denna typen av körkort var i bruk 1937- tills man bytte till plastade körkort på 1970-talet.

Vägverkets museum, Borlänge

En liten ändring av körkortet utseende genomfördes enligt "Kungl. Maj:ts kungörelse angående körkort och trafikkort", (SFS 1937:51) och som trädde i kraft 1 april 1937.

Ytterligare några smärre typografiska justeringar skedde enligt "Kungl. Maj:ts vägtrafikkungörelse", (SFS 1951:743), som trädde i kraft 1 januari 1952.

12 kap. Körkorts beskaffenhet

70 §

Körkort, varom förmäles i 29 § 2 mom. Vägtrafikkungörelsen, skall utfärdas i huvudsak i överensstämmelse med bilaga nr 21 och därtill givna anvisningar.

Blankett till körkort tillhandahållas av länsstyrelse efter rekvisition hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Detta körkort byttes ut mot plastade körkort åren 1973 till 1976. I samband därmed makulerades de äldre körkort.

Källor:

Mats Molander: Automobilbesiktningsmannen. En kort historik om fordonskontroll och förarprovning, 1997.

SFS, spridda år.

Tekniska museet, Stockholm: Utdrag ur protokollet, hållet hos Magistraten i Örebro, den 26 Maj 1902. (TM sign. 5.04)

Jan-Olof Montelius

Vägverkets museum

Vid användandet av detta material skall anges:

Källa: Körkortets historia i Sverige. En översikt. PM 2007-11-08 Jan-Olof Montelius, Vägverkets museum, Borlänge.